

תרו

במדבר טו שלח

אונקלוס

שני עשרנים בלולה בשמן שלשית ההין:
 ו ויין לנסך שלשית ההין תקריב ריח-ניחח
 ליהוה: חמישי ח וכי-תעשה בן-בקר עלה או-
 זבח לפלא-נדר או-שלמים ליהוה: ט והקריב
 על-בן-הבקר מנחה סלת שלשה עשרנים
 בלול בשמן חצי ההין: י ויין תקריב לנסך
 חצי ההין אשה ריח-ניחח ליהוה: יא ככה
 יעשה לשור האחד או לאיל האחד או-לשה
 בכבשים או בעזים: יב כמספר אשר תעשו
 ככה תעשו לאחד כמספרם: יג כל-האזרח
 יעשה-ככה את-אלה להקריב אשה ריח-
 ניחח ליהוה: יד וכי-יגור אתכם גר או אשר-
 בתוכםם לדרתיכם ועשה אשה ריח-ניחח
 ליהוה כאשר תעשו פן יעשה: טו הקהל
 חקה אחת לכם ולגר הגר חקת עולם
 לדרתיכם ככם כגר יהיה לפני יהוה:
 טז תורה אחת ומשפט אחד יהיה לכם ולגר
 הגר אתכם: פ ששי יז וידבר יהוה אל-משה
 לאמר: יח דבר אל-בני ישראל ואמרת

סלתא תרין עשרונין דפילא
 במשח תלתות הינא: ו וחמרא
 לנסכא תלתות הינא תקרב
 לאתקבלא ברעוא קדם יי: ח וארי
 תעבד בר תורי עלתא או נכסת
 קדשיא לפרשא נדרא או נכסת
 קדשיא קדם יי: ט ויקרב על בר
 תורי מנחתא סלתא תלתא
 עשרונין דפיל במשח פלגות
 הינא: י וחמרא תקרב לנסכא
 פלגות הינא קרבן דמתקבל
 ברעוא קדם יי: יא כדן יתעבד
 לתורא חד או לדכרא חד או
 לאמר באמריא או בעזיא:
 יב כמנין די תעבדון כדן תעבדון
 לחד כמנינהון: יג כל יציבא יעבד
 כדן ית אלין לקרבא קרבן
 דמתקבל ברעוא קדם יי: יד וארי
 יתגיר עמכון גיורא או די בניכון
 לדריכון ויעבד קרבן דמתקבל
 ברעוא קדם יי כמא די תעבדון
 פן יעבד: ט קבלא קימא חד
 לכון ולגיוריא דיתגירון קים עלם
 לדריכון כותכון כגיורא יתי קדם
 יי: טו אורייתא חדא ודינא חד יתי
 לכון ולגיוריא דיתגירון עמכון:
 יז ומלל יי עם משה למימר:
 יח מלל עם בני ישראל ותימר
 להון במעלכון לארעא די אנא
 מעל יתכון לתמן: ט יתי
 במיכלכון מלחמא דארעא
 תפרשון אפרשותא קדם יי:
 כ ריש אצותכון חלתא תפרשון

אלהם בבאכם אל-הארץ אשר אני מביא אתכם שמה: יט והיה

באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה ליהוה: כ ראשית ערסתכם

רש"י

עברית פגן ה' פלקן מלכים (בראשית יג ז), כן ארץ מלכים. כמותי
 כמותך כעמי כעמך (מלכים א' כג ז): (יח) בבאכם אל הארץ.
 משונה ביאה זו מכל ביאות שבחורה, שבכולן נאמר 'פי תבא'
 'פי תבא', לפיכך כולן למדות זו מזו, וכיון שפרט לך הכתוב
 באחת מהן שאינה אלא לאחר ירושה ושיבה, אף כולן כן. אבל
 זו נאמר בה צבואתם, משנכנסו בה ואכלו מלחמה נחמינו
 בחלה (ספרי ק): (כ) ראשית עריסותיכם. כשתלושו כדי

(י) אשה ריח. אינו מוסב אלא על המנחה והשמן, אבל היין
 אינו אשה, שאינו ניתן על האש: (יא) או לשה. בין שהוא
 נכנשים בין שהוא נעושים. כגש ושה קרוים בתוך שנתם, איל
 כן שלשה עשר חדש ויום אחד (פרה פ"א מ"ג): (יב) כמספר
 אשר תעשו. כמספר הבהמות אשר תקריבו לקרבן, ככה
 תעשו נכמים לכל אחד מהם, כמספרם של בהמות מספרם של
 נכמים: (טז) ככם כגר. כמותכם כן גר. וכן דרך לשון

אונקלוס

במדבר טו שלח

תרז

חֲלָה תְּרִימוֹ תְּרוּמָה פְּתֻרֹמַת גִּרְנִן פֶּן תְּרִימוֹ
אֹתָהּ: כֹּא מְרֵאשִׁית עֲרֹסְתִיכֶם תִּתְּנוּ לַיהוָה
תְּרוּמָה לְדֹרְתִיכֶם: ם כֹּב וְכִי תִשְׁגּוּ וְלֹא
תַּעֲשׂוּ אֵת כְּלֵי־הַמִּצּוֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר־דִּבֶּר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה: כֹּג אֵת כְּלֵי־אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֲלֵיכֶם בְּיַד־מֹשֶׁה מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
וְהִלַּאֲה לְדֹרְתִיכֶם: כֹּד וְהִיָּה אִם מַעֲיִנִי הָעֵדָה
נַעֲשֶׂתָה לְשִׁגְגָה וְעִשׂוּ כְלֵי־הָעֵדָה פֶּר בֶּן־בֶּקָר
אֶחָד לְעֹלָה לְרִיחַ נִיחַח לַיהוָה וּמִנְחָתוֹ וְנִסְכּוֹ
כַּמִּשְׁפֵּט וְשַׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: כֹּה וְכֹפֶר
הַכֹּהֵן עַל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִסְלַח לָהֶם
כִּי־שִׁגְגָה הוּא וְהֵם הִבִּיאוּ אֶת־קֶרְבָּנָם אִשָּׁה לַיהוָה וְחַטָּאתָם לִפְנֵי

אֶפְרָשׁוּתָא כְּמָא דְמִפְרָשִׁין מִן אֲדָרָא בֵּן תְּפָרְשִׁין יְתָה: כֹּא מְרֵיש אֲצֻתְכוֹן תִּתְּנוֹן קָדָם יְיָ אֶפְרָשׁוּתָא לְדָרִיכוֹן: כֹּב וְאֵרִי תִשְׁתְּלוֹן וְלֹא תַעֲבֹדוֹן יָת כָּל פְּקוּדֵיָא הָאֵלִין דִּי מִלַּל יְיָ עִם מֹשֶׁה: כֹּג יְתָ כָּל דִּי פִקֵּד יְיָ לְוֹתְכוֹן בִּידָא דְמֹשֶׁה מִן יוֹמָא דִּי פִקֵּד יְיָ וְלִהְלֵא לְדָרִיכוֹן: כֹּד וְיִהִי אִם מַעֲיִנִי כְנִשְׁתָּא אֲתַעֲבַדְתָּ לְשִׁלּוֹ וְיַעֲבֹדוֹן כָּל כְּנִשְׁתָּא תוֹר בֶּר תוֹרִי חַד לְעֻלְתָּא לְאֲתַקְבְּלָא כְרַעֲוֹא קָדָם יְיָ וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ כְּדָחִזִי וְצִפִּיר בֶּר עֲזִי חַד לְחַטָּאתָא: כֹּה וְיִכְפֹּר כְּהֵנָּא עַל כָּל כְּנִשְׁתָּא דְכַנְיִ יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁתַּבַּק לְהוֹן אֲרִי שְׁלוּתָא הִיא וְאֲנֹן אִיתִיאוּ יְתָ קְרַבְנֵהוֹן קְרַבְנָא קָדָם יְיָ וְחֻבְתֵּהוֹן קָדָם יְיָ עַל

ה' חסר א'

רש"י

לומר את כל המצות האלה, מצוה אחת שהיא ככל המצוות, מה העובר על כל המצות פורק עול ומפר ברית ומגלה פנים^ט, אף מצוה זו פורק זה עול ומפר ברית ומגלה פנים, ואינו, זו עבודה זרה (ע"ס): אשר דבר ה' אל משה. חנוכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענוס, אחת דבר אלהים שפטים זו שפטי (מהלל ספ יי) (הרבות מ. ספרי ע"ס): (כג) את כל אשר צוה וגו'. מגיד שכל המודה בעבודה זרה ככופר בכל המורה כולה, וככל מה שנתנצחו הנביאים, שנאמר למן היום אשר צוה ה' והלאה (ספרי ק"ל): (כד) אם מעיני העדה נעשתה עבירה זו על ידי שוגג, כגון ששגגו והורו על אחת מן העבודות שהיא מותרת לעבוד עבודה זרה זרק: לחבת. חסר אל"ף, שאינו כשאר חטאות, שכל חטאות שבתורה הבאות עם עולה החטאת קודמת לעולה, שנאמר (ויקרא ה' י) וְאֵת הַשְּׂנִי יַעֲשֶׂה עֹלָה, וזו עולה קודמת לחטאת (הרבות י"ג): (כה) הביאו את קרבנם אישה לה'. זה האמור בפרשה הוא פר העולה שנאמר אישה לה' (ספרי ק"ל): וחטאתם. זה השעיר (ע"ס):

עריסותיכם שחכם רגילין לנוש במדבר (עירובין ע"ג), וכמה היא, וימרו בעמק (שמות ע"ו י"ג) עמק לגלגלת (ע"ס פסוק ע"ו), (ושיעורו ארבעים ושלש בליים וחומש בילה (תנחומא ק"ח ע"ג). תרימו מראשיהם, כלומר קודם שתאכלו ממנה ראשית חלקה חלה אחת תרימו חומה לשם ה': חלה. טורקנו"ל בלע"ז: בתרומת גורן. שלא נאמר בה שיעור, ולא כתרומת מעשר שנאמר בה שיעורי (ספרי ק"ג). אבל חכמים נתנו שיעור לבעל הבית אחד מעשרים וארבעה, ולנתחום אחד מארבעים ושמונה (חלה פ"ג מ"ו, ספרי ע"ס): (כז) מראשית עריסותיכם. למה נאמר, לפי שנאמר (פסוק ט) ראשית עריסותיכם שומע אני ראשונה שבטיסות, חלמוד לומר מראשית, מקצתה ולא כולה (ספרי ק"ג): תתנו לה' תרומה. לפי שלא שמענו שיעור לחלה נאמר חטנו, שיהיה זה כדי נתינה (ע"ס): (כח) וכי תשגו ולא תעשו. עבודה זרה הימה בכלל כל המצות שהצוה מביאין עליהן פר, והרי הכתוב מוציאה כאן מכללן לידון צפר לעולה ושעיר לחטאת (ספרי ק"ל): וכי תשגו וגו'. בעבודה זרה הכתוב מדבר. או אינו אלא נאחזת מכל המצות, חלמוד

שפתי חכמים הקצר

כאן לדרוש מקצתה ולא כולה (מנח"י, ראה ר"א"ם). ח. דהא כתוב בה נעשתה, אלמא בשגגת מצוה אחת הכתוב מדבר ולא בשגגת כל המצוות (ר"א"ם). ט. כגון מנשה שהיה אומר, לא היה לו למשה לכתוב 'ואחור לרוען חנוע' (בראשית לו כב) (ר"א"ם). י. מדכתיב בפרשת ויקרא (י"ג) אצל פר העלם דבר ונעלם דבר, ודרשו מזה דנעלם דבר ולא כל

ו. שהוא אחד מעשרה. אבל בתרומת גורן נאמר סתם 'ראשית עריסותיכם' (ויברים י"ו) (ר"א"ם). ז. כאן אי אפשר לדרוש 'מראשית' ולא כל ראשית, שאין כל מיני דגן חייבים בחלה, וכמו דרשינן אצל בכורים (דברים כ"ב) למעט כל הפירות שאינן משבעת המינים, לפי שכאן כתוב (פסוק ט) 'מלחם הארץ' לרבות כל מיני דגן מחמשת המינים, לכך אייתר

פרדס

שלח טו, ב

יוסף

תקעט

ופעם הוסיף אדמו"ר הבית ישראל וצ"ל ואמר בהקשר לזה בשם אביו בעל האמרי אמת וצ"ל, דהנה כתיב: מפי עליון לא תצא הרעות ורק האדם לא תמיד מרגיש הטובה, לכן שותים י"ש אז כדי שתעבור אותה השעה הקשה ואח"כ כבר רואים שהכל לטובה עכ"ר, (ובש"ק פ"ר שלח תשל"א סיפר הבית ישראל מגור וצ"ל הנ"ל, והוסיף, שהשפ"א אמר אז למשמשו (ר' מגדל סקולסקי ע"ה) את הפסוק: אם יהיו חטאיכם כשנים כשלב ילבינו (כי ספירט הוא לבן) ע"כ, וראה בלקוטי יהודה כאן (עמ' קי"ט מאדמו"ר בעל האמרי אמת וצ"ל שפירש כע"ז הסמיכות כאן דאחרי חטא המרגלים היו בני שבורים ולכן לחוקם ניתן להם פרשת נסכים - דיין ישמח וגו', ויש לציין שבספר מי השילוח (פ"ר שלח) כתוב ענין זה באריכות ע"ש היטב.

שכר לאובד ויין למרי נפש עכ"ר כ"ק מרן מגור שליט"א.

ועוד כותב שם: והנה אח"ז הראתי את הקונטרס להרב החסיד המפור' בנש"ק ר' שלמה'לי אלטר שליט"א מווארשא ואמר לי שהוא בעצמו הי' באטוואצק בשעת חליו של הרבנית הצדיקת ע"ה אשת בעל השפת אמת ז"ע והיתה אז בסכנה גדולה, ואחר התפילה שנה השפת אמת י"ש עם איוה טמקורביו, ואז אמר כ"ק מרן השפ"א ז"ע הפשיטתער חסידים היו שותים י"ש משום שהיו מרי נפש ואמר התורה על סמיכות הנז"ל עכ"ר שם. (וראו לציין מה ששמעתי מהרה"ח ר' ברוך מרגנשטיין שיחי' כי אדמו"ר בעל ה"בית ישראל" וצ"ל מגור שלח אתו פעם לאכלים בתוך ימי השבעה בקבוק יין, והוא מהפעם הנ"ל).

והנה בקונטרס "מילואים" שבסוף ספר שיח שרפי קודש חלקו את סיו' מודפס הד"ת הנ"ל בשם השפת אמת שלכן נסמכה פ"ר נסכים לפרשת שילוח מרגלים כדי להשיג נפשם וכנ"ל, ובהערות שנדפסו בתחילת הקונטרס הנ"ל כותב המחבר ז"ל וז"ל: בהיותי בגור בשבועות תרצ"ב מסרתי הקונטרס הלז בשעת קבלת השלום בערב שבועות לידי כ"ק מרן שליט"א (בעל האמרי אמת) ואח"כ בעת שנכנסתי לאתר שבועות לפרידת שלום אמר לי כ"ק מרן שליט"א **בקונטרס שמסרת לי מה שכתוב בשם השפת אמת בענין סמיכות נסכים לפרשת מרגלים לא אמר זאת מעצמו אלא בשם החי' הרי"ם וחי' הרי"ם אמר זאת בשם הרבי ר' בונם ז"ע, שאמר שהקב"ה אמר למשה צא ונהלם אחרי מדינות נפשם עם פ' נסכים עפ"י שני' (משלי ל"א) תנו**

קנב) **כי תבואו (ס"ו, ב).** במדרש כאן (במדרש רבה י"ו, כו) לך אכול וגו' מרבר בשלמה, בשעה שבנה את ביהמ"ק וכו' ושכחו לעשות את יום הכיפורים והיו מצירין וכו' ע"כ, והדברים מופלאים דבגמ' מוע"ק (ט) מבואר להדיא דלא שכחו לעשות את יוהכ"פ אלא דרשו ק"ו ולכן אכלו או ע"ש היטב.

ונראה לבאר בס"ד, דהנה בפסקי תשובה (ס"ו רצ"ה) דן לגבי כה"ג שסוכרח לאכול ביוהכ"פ כיון שאחזו בולמוס אי יכול לעבוד או עבודה, ורצה להוכיח מהא דאצל תנוכת המקדש אצל שלמה המלך אכלו כולם (כולל כה"ג) ולא מצינו שביטלו העבודה, והביא שם בפסקי תשובה ששמע בזה בשם כ"ק אדמו"ר בעל האמרי אמת וצ"ל.

צבור⁸. ומאז שחטאו במרגלים⁹ הצריף מנחה ונסכים להכשיר גם קרבן יחיד¹⁰.
(כ) חלה תרימו תרומה¹¹. אחר חטא המרגלים הצריף גם החלה¹², למען

את נערי בני ישראל, ויעלו עלת ויזבחו זבחים שלמים לה' פרים⁶ (שמות כד, ה), לא זולת זה⁷. ובחטאם בעגל הצריף מנחה ונסכים לעולת התמיד שהיא קרבן

וכן להלן כח, ו. 7. כלומר, ללא צורך בכל תוספת של מנחה ונסכים. 8. הכתוב בסוף פרשת תצוה (שמות כט, לח-מא): "...כבשים בני שנה שנים ליום תמיד... ועשרון סולת כלול בשמן כתית רבע ההין ונסך רביעית ההין יין לכבש האחד... לריח ניחוח אשה לה". רבינו לשיטתו (סוף פרשת משפטים) בעקבות פרש"י (שמות לא, יח): 'אין מוקדם ומאוחר בתורה. מעשה העגל (פרשת כי תשא) קודם לציורי מלאכת המשכן ימים רבים היה, שהרי בי"ז בתמוז נשתברו הלוחות וביום הכיפורים נתרצה הקב"ה לישראל, ולמחרת התחילו בנדבת המשכן... לכן אחרי חטא העגל מציינת התורה לראשונה (סוף פרשת תצוה) את דין מנחת נסכים, ולידו מיד את תוצאת 'ריח ניחוח' ("כמנחת הבוקר וכנסכה תעשה לה, לריח ניחוח אשה לה"). 9. והירידה בדרגת בני ישראל כתוצאה מן החטא ההוא, כאשר כל ירידה דורשת איזון וחיזוק להשיג את אשר השיגו לפני כן בלעדיו - במקרה דנן דרגת 'ריח ניחוח' בקרבנות. 10. שנתחדש כאן. כשם שחטא העגל גרם לעצם הציורי להקריב קרבנות (להלן נבחין בין קרבנות רשות לחובה), חטא המרגלים גרם לתוספת דינים בגוף מצות הקרבנות. לכן מובן היטב מדוע בפרשת ויקרא-צו אין כל זכר לדין מנחת נסכים, כאשר הוא מובא כאן כאילו כחלק מן הסיפור ההיסטורי של המרגלים, וצ"ע.

כ

11. פירוש רבינו לענין חלה הוא בהתאם לפירושו לענין 'ריח ניחוח' - עיין לעיל בפסוק הקודם. 12. את שיטת רבינו בענין 'לפני-אחרי' אפשר לפרש או כמצוה חדשה

מצינו שאברהם הקריב קרבנות. שמא נאמר שמלשון "ויבן שם מזבח לה' ויקרא בשם ה'" (בראשית יב, ח), משמע שבניית המזבח היתה בראש ובראשונה לשם 'זבח', שהרי בלשון הקודש שם העצם (במקרה דנן "מזבח") נגזר מן הפעל (זב"ח), כך שבעצם המילה "מזבח" אנו שומעים שהיה זבח. ועיין ב'משך חכמה' לבראשית כד, כו הלומד על הזבחים שהקריב אברהם מלשון הכתוב "אברהם עבדי" - ואין 'עבודה' אלא קרבנות, עיין שם נועם לשונו. אולם עדיין לא מצינו בכתוב את ה'ריח ניחוח' שבקרבנותיו. ושמא כוונת רבינו לחשיבות שחז"ל ייחסו למזבחות של אברהם (ראה רש"י לבמדבר כג, ד ד"ה את שבעת המזבחות), שגם רבינו בהקדמתו לספר בראשית כתב שהמזבחות שבנה אברהם אבינו הם כנגד ארבעת המזבחות שבתחילת ימי ישראל: המשכן שבמדבר, שילה, נוב וגבעון. 6. אחרי שהביא רבינו ראיות מקרבנות יחיד (הבל, נח, אברהם) מוסיף עתה להראות כי בהתחלה גם בקרבנות צבור לא היה דין של מנחת נסכים. בזמן מתן תורה ישראל הקריבו קרבנות - ובמעמד הר סיני בודאי היה זה בדרגת 'ריח ניחוח' - ובכל זאת לא מצינו שם כל רמז למנחת נסכים. והנה, לאחר כמה פרקים (בפרשת תצוה, שמות כט, לח-מא) אנו מוצאים מנחת נסכים בקרבן תמיד של שחר ושל בין הערביים. הרי שאז כבר נתחדש דין זה (כבר ביארנו שלשיטת רבינו פרשת תצוה היתה אחרי חטא העגל, ועיין הערה 8). ועיין היטב בפירושו לפרשת שמיני (ויקרא יא, ב ד"ה זאת החיה אשר תאכלו), ובהערה 9 להלן. ועיין דיון רחב בנושא זה בביאורנו לכוונת התורה פרק ו,

שְׁבַשְׁגַּגְתָּ עֲבוּדָה זָרָה הַפְּתוּב מְדַבֵּר¹⁵.
וְזֶה פִי מֵאַחַר שֶׁנִּגְזַר עֲלֵיהֶם לְהַפִּיל זֶרַעַם
בְּגוֹיִם¹⁶ לֹא הָיָה נִמְנָע שֶׁיִּשְׁגּוּ בְּעֲבוּדָה
זָרָה בְּשׂוֹבֵם לְאַרְצָם¹⁷. וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת
כָּל הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֵל
מֹשֶׁה¹⁸. מִפִּינֵן שֶׁתִּשְׁגּוּ בְּעֲבוּדָה זָרָה,
הִנֵּה אֵף עַל פִּי שֶׁתַּעֲשׂוּ כָּל פְּעֻלוֹת¹⁹

יְהִיו רְאוּיִים שֶׁתַּחֲוֹל בְּרֻכָּה בְּבִתְיָהֶם,
פָּאֲמְרוּ "וּרְאֵשִׁית עֲרִיסוֹתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַפֶּהן
לְהַנִּיחַ בְּרֻכָּה אֶל בֵּיתְךָ"¹³ (יחזקאל מד, ל).
וְכֵן אֵלְיָהוּ "עֲשֵׂי לִי מִשֵּׁם עֲגָה קִטְנָה
בְּרֵאשֶׁנָּה וְהוֹצֵאת לִי... פִּי כֹה אָמַר ה'...
כִּד הַקִּמַח לֹא תִכְלֶה"¹⁴ (מלכים א יז, יג-יד).
(כב) וְכִי תִשְׁגּוּ. כָּבֵר הַתְּבָאָר בְּקִבְלָה

הורה כך לאלמנה מדין היותו כהן הזוכה בחלה,
וכביאור הרד"ק שם: 'ויש דרש, לפי שהיה כהן,
שתוציא לו מן העיסה חלה תחילה' (עכ"ל). וכן
בבבא מציעא קיד, ב בתוספות ד"ה מהו שיסדרו
בבעל חוב, מובא בשם תנא דבי אליהו צד
שאמר לאלמנה כך משום שכהן היה.

כב

15. רש"י (בעקבות הספרי והגמרא בהוריות ח,
ב): בעבודת כוכבים הכתוב מדבר... מה עובר
על כל המצוות פורק עול ומפר ברית ומגלה
פנים, אף מצוה זו פורק בה עול ומפר ברית
ומגלה פנים, ואיזו, זו עבודת כוכבים (עכ"ל).
ונשאלת השאלה, מה ענין שגגת עבודה זרה
אצל חטא המרגלים. 16. לשון הכתוב תהלים
קו, כז. כפי שביאר רבינו לעיל יד, כח, שעקב
חטא המרגלים היו שלוש גזירות 'בזמנים
מתחלפים' (עיין שם), ואחת מהן היתה לדורות,
והיא להפיץ אותם בין הגויים אחרי שהתיישבו
בארץ ישראל. 17. עלולים הם להיות
מושפעים מפולחן הגויים אשר הדיחם ה' שמה,
ועם התעוררות רחמי ה' להחזירם ארצה,
עלולים להביא עמהם שגגת עבודה זרה.
18. בעוד חז"ל (ספרי, הוריות ח, ב) דרשו מן
המלים "את כל המצוות האלה" שמדובר על
'מצוה אחת שהיא ככל המצוות', דהיינו עבודה
זרה (עיין הערה 15), קשה לרבינו הסיפא של
הפסוק "אשר דבר ה' אל משה" - ומאי קמ"ל,
וכי אתא לאשמעינן שהמצוות ניתנו למשה?!
19. דייק 'פעולות' ולא כתב 'תעשו המצוות',

שלא ניתנה למשה בסיני, או כתפקיד חדש
למצוה קיימת. במקרה דנן 'למען יהיו ראויים
שתחול ברכה בבתיהם', כאשר לפני חטא
המרגלים היו ראויים לאותה ברכה בלעדי מצוה
מיוחדת זאת. 13. רבינו לא הביא את הרישא
של הפסוק ("וראשית כל בכורי כל וכל תרומת
כל מכל תרומותיכם לכהנים יהיה"), באשר כבר
ביאר בשמות כג, יט ושם לד, כו שתכלית
הביכורים היא "להניח ברכה אל ביתך". לפי
פירוש רבינו במקורות האמורים, ענין הביכורים
לא שייך לאמור כאן, באשר כבר בפרשת
משפטים (לפני חטא העגל) ובפרשת כי תשא
(לפני חטא המרגלים) נקבע שתכלית הביכורים
היא לסתור את פולחן הפוריות של הצאב"א,
ובמקומו נצטוינו להביא את הביכורים, אשר
בזכותם נשיג את המטרה הנכספת (עיין שם
בדברי רבינו). בזה מסכים רבנו אפוא עם
הרד"ק, אשר כתב (יחזקאל שם, ד"ה להניח
ברכה אל ביתך): 'טעמו אל כל אשר זכר בפסוק
זה'. מקור השיטה בדבר הקשר בין מצות חלה
ובין "להניח ברכה אל ביתך" מצינו בספר
החינוך (מצוה שפה): משרשי המצוה, לפי
שחיותו של אדם במזונות, ורוב העולם יחיו
בלחם, רצה המקום לזכותנו במצוה תמידית
בלחמנו, כדי שתנוח ברכה בו על ידי המצוה.
14. ראייה לכך שהפרשת תרומה לגבוה בראשית
עשיית החלה (לצורך כהן ה', או נביאו) מהווה
כלי להחלת הברכה בעיסה. ושמא אפשר לבאר
בדברי רבינו ('וכן אליהו') כי הוא סבור שאליהו

ויש ביניהם הפסק בענינים אחרים, וזה יש ללמוד כיון דכל ברכת המצוות אנו למידין מהיקשא דתורה ומצוה מה תורה מברך פ"א ביום על כל ענינים ועסקים שיעסוק בהם היום ואפילו מפסיק למלאכתו ועסקיו חוזר הוא לתורתו על סמך ברכה ראשונה, ה"ג אותו היום שישבו על מנת לעסוק היום בצרכי רבים בירך פ"א על כל המצוות שיבואו לפניו, ועל זה מיייתי ראי' מת"ת, אעפ"י שקצר קצת בלשון הירושלמי מ"מ הבקי בדרך ש"ס ירושלמי יבין כי נמצא כן כמה פעמים, וזה נ"ל יותר מפירושו של מהרא"פ ז"ל, מיהו אנן קיי"ל כר' יהודה שם בסוכה מ"ו ע"א שצריך לברך על כל מצוה בפ"ע:

תו כתב פר"מ אמ"ש רשב"א בתשו' הנ"ל כל מצוה שאינה נגמרת מבלי סיוע אדם אחר אינו מברך ומשו"ה אין מברכין על הצדקה וכיוצא דאלו אמר המקביל **לא בעינא לקבולי ליכא מצוה ע"ש**, ומיייתי ראי' מהא דפרק (נערה) [אלו נערו מ' ע"א] דאין עשה ולו תהיה לאשה דוחה לא תעשה משום דאי אמרה לא בעינא ליכא מצוה ע"ש, והוקשה לפר"מ מברכת אירוסין דאי אמרה לא בעינא להתקדש לו ליכא מ"ע דהיא לא מיפקדא אפריה ורביה ואפ"ה מברכין, במ"כ לא דק בקו' זו דכוונת רשב"א כל מצוה שהיא לטובת חברו ואם ירצה חברו שלא לקבל כאן טובה אין כאן מצוה, משא"כ פריה ורביה שאינו לטובת האשה אלא חוב שהטיל עליו הקב"ה להמציא לו אשה שתנישא לו ואם לא ימצא **הרי הוא יושב לעשות מצוה ונאנס ולא עשה ובכל מ"ע אם יאנס ויעכבוהו גוים או לסטים או לא ימצא אתרוג ותפילין וכן כיוצא בזה אין זה בכלל דברי רשב"א, וזה מבואר במתק לשונו של רמב"ם פ"א מברכות סוף הלכה ב' וכל מצוה שבין אדם למקום בין שהוא של חובה וכו' ע"ש, בדברים קצרים הללו נכללו כל דברי רשב"א דמצוה שבין אדם לחבירו אין מברכין דאי אמר חברו לא בעינא אין כאן מצוה, משא"כ בין אדם למקום אפילו צריך לזה חברו מ"מ אפילו אמר לא בעינא לא נאמר שאין כאן מצוה אלא שנאנס ולא מצא מקום לקיים מצוה וכן פ"ו מצוה שבין אדם למקום הוא ומברך עליו, וזה פשוט וברור בעזה"י.**

ובעיקר נוסח אקב"ו על העריות העמיק והרחיב פר"מ, והנה היה לנגד עיניו דברי הרא"ש

אין לברך שציונו לשפוט בצדק כי שגיאות מי יבין ואמר רשב"י דין תורה לא ידעתי א, נהי שעכ"פ אין לדיין אלא מה שענינו רואות ועפ"י דעתו יורד לנכסיו ומשמת ומנדה על המסרב מ"מ אין לברך על זה, אך אם יתרצו הבע"ד ברצונם הטוב הן לדין הן לטעות ומכ"ש ע"ד פשרה הרי קיים מ"ע של דין ושלוש בעולם ועל זה אינו יכול לברך כי אולי לא יתרצו בטעיותיו. ומטעם זה נ"ל שאין מברכין על מינוי הדיינים שהוא מ"ע שופטים ושוטרים וגו' ונוהג בכל מקום ובכל זמן ועיין רמב"ן ריש פ' שופטים, אע"ג שאפשר שלא יבוא לפנייהם דין לעולם מ"מ חיוב להיות שופטים ממונים וכמו שמברכין על בדיקת חמץ אפילו לא ימצא כי מחויב שיבדוק עכ"פ ימצא או לא ימצא וה"נ מתחייב להעמיד שופטים ומ"מ אין מברכין. והטעם נ"ל, האדם יראה לעינים ואולי השופטים שאנו ממנים אינם עפ"י דין תורה וחפץ ה' אולי איכא דעדיפי מינייהו, ומשו"ה נ"ל אין מברכין על כתיבת ס"ת אע"ג דהכתיבה הוא גמר מצוה משום דלא בקיאיין בחסירות ויתרות ואפילו חכמי התלמוד לא היו בקיאים [כקידושין ל' ע"א] ע"כ אין לברך כי ס"ת שחסר בו אות אחת אינו י"ח בו כמש"א חז"ל פ' הקומץ [ל' ע"א] אפשר ס"ת חסר אות א' ומשה אמר לקוח ספר התורה הזה ע"ש, ש"מ לא נקרא ס"ת חסר אות אחת אפילו. [ועיין לעיל סי' נ"ב]. גם פ"י הירושלמי לא נ"ל כפ"י מהרא"פ ז"ל, דאי כדבריו שברך על שבתו כסאות למשפט א"כ מה צורך להביא ראי' שמברכין על המצות וליף ל' מתורה וכי עד כאן לא שמעינן שמברכין על התפילין וציצית ומצה ומרור וסוכה ולולב, ומשנה שלמה שנינו [פסחים קכ"א ע"א] ברך על הפסח פטר של זבח. אבל הנלע"ד שנכנס לחנוותא היינו יום מושב סנהדרין לעיין במילי דמתא ולתקן כל צרכי עירו כעין ששנינו ריש מ"ק וריש שקלים ובירושלמי דשקלים אלו הן (צריכים) [צרכי רבים] ע"ש, והרבה כיוצא בהם דשייכים בזה"ז ובזמן האמוראים, וס"ל לר' חגי ר' ירמיה' כת"ק דסוכה מ"ו ע"א כשיש לפניו מצות הרבה מברך על המצות, אלא התם מיירי שהמצות כבר לפניו והא דהירושלמי לא היו המצות לפניו אלא מיד בבקר השכם כשנכנס לחנוותא להיות מוכן לכל המצות שיבואו לפניו היום, הקדים ר' חגי וברך אק"ב וצונו על המצות אע"ג שיבואו פסקי פסקי